

Aktiverande styrdokument

Beslutsfattare:
Kommunstyrelsen

Dokumentansvarig:
Gatu-och samhällsmiljönämnden

Datum:
2023-11-13

Diarienummer:
KSN-2024-00081

Samrådsversion av Handlingsplan för trafikbuller

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Handlingsplan för trafikbuller är upprättad av Uppsala kommun i enlighet med förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Handlingsplanen bedöms uppfylla förordningens krav på innehåll för åtgärdsprogram tillsammans med redovisat beslutsunderlag vid antagande av handlingsplanen i kommunfullmäktige.

Handlingsplanen för trafikbuller ska i så hög utsträckning som möjligt arbeta i riktning mot ett mer hållbart transportsystem där föreslagna åtgärder på ett naturligt sätt sammanfaller med önskvärda effekter inom andra områden, som exempelvis Åtgärdsprogram och handlingsplan för luftkvalitet och styrdokument för trafik och mobilitet.

Möjligheten till att minska buller vid källan är att föredra framför åtgärder för att reducera ljudet mellan ”källa” och ”mottagare” eftersom åtgärderna ska komma så många människor som möjligt till godo. Att minska ljudet vid källan kan dock vara en tidskrävande process eftersom det framför allt handlar om att minska trafiken vilket är en stor utmaning i en växande stad som Uppsala. I avvaktan på denna typ av åtgärder kommer det att vara nödvändigt att rikta insatser med bullerskyddsåtgärder till framför allt enskilda bostäder, bostadsområden och skolor med syftet att minska invånarnas dagliga exponering för buller. Handlingsplan för trafikbuller fokuserar därför på skyddsåtgärder och lämnar trafikstyrande åtgärder till styrande dokument för trafik och mobilitet.

Åtgärderna är indelade i två delområden *Bullerskyddsåtgärder i befintlig miljö* och *Förebyggande åtgärder*. I samband med beskrivning av åtgärden anges vilken nämnd som är ansvarig för åtgärden samt när åtgärden ska genomföras.

Syfte

Handlingsplan för trafikbuller förtydligar genomförande och uppföljning av de långsiktiga målen avseende buller som återfinns i översiktsplan 2016 och i kommunens fokusmål. Det huvudsakliga syftet med handlingsplanen är att minska kommuninvånarnas exponering för buller.

I samband med åtgärder med koppling till fysisk planering eller tysta områden gäller syftet trafikbuller och omgivningsbuller generellt, övriga åtgärder är avgränsade till att minska exponeringen av buller från vägtrafik i befintlig miljö.

Omfattning

Bullerkartläggningen i Uppsala kommun 2022 omfattar buller från väg- och spårtrafik. Förordningen om omgivningsbuller anger att kommuner som är skyldiga enligt förordningen att kartlägga omgivningsbuller även ska upprätta förslag till åtgärdsprogram. Handlingsplanens omfattning av berörda bullerkällor följer därför i huvudsak kartläggningens omfattning. I samband med förebyggande åtgärder kopplat till fysisk planering har kommunen (Plan- och byggnadsnämnden samt Gatu- och samhällsmiljönämnden) rådighet att förebygga att invånare exponeras för buller oavsett källa. Handlingsplanen omfattar både bullerskyddsåtgärder för befintlig miljö och förebyggande åtgärder.

Förordningen anger att ett åtgärdsprogram ska innehålla en långsiktig strategi för hantering av buller och effekten av buller, vid behov även en minskning av buller. Denna handlingsplan föregås inte av ett specifikt program för omgivningsbuller, kommunen anser dock att kommunen har befintliga långsiktiga mål som omfattar omgivningsbuller inom kommunens fokusmål samt översiktsplan 2016.

Gatu- och samhällsmiljönämnden är programansvarig för handlingsplanen samt samordnande ansvarig nämnd för samtliga åtgärder. För vissa åtgärder anges en eller flera delansvariga nämnder. Dessa är:

- Plan- och byggnadsnämnden (PBN)
- Kulturnämnden (KTN)
- Utbildningsnämnden (UBN)

Handlingsplanen gäller för perioden 2024-2028.

Avgränsning

Handlingsplanen omfattar inte trafikstyrande åtgärder i befintlig miljö, denna typ av åtgärder hanteras i Handlingsplan för mobilitet och trafik som gäller under perioden 2021–2030.

För bullerskyddsåtgärder i befintlig miljö avgränsas handlingsplanen till åtgärder vid kommunala vägar där Gatu- och samhällsmiljönämnden är väghållare.

Handlingsplanen omfattar inte åtgärder vid enskilda vägar eller statliga vägar och spårvägar. Undantaget är utredningsåtgärder kopplat till tysta områden där hänsyn tas till allt omgivningsbuller oavsett verksamhetsutövare.

Målen åtgärder och ansvariga

Åtgärderna är indelade i två delområden *Bullerskyddsåtgärder i befintlig miljö* och *Förebyggande åtgärder*. Åtgärderna bidrar (direkt eller indirekt) till att uppfylla flera av Uppsala kommuns fokusmål. Långsiktiga mål gällande omgivningsbuller återfinns även i Översiktsplan 2016.

Uppsala kommuns fokusmål

Kommunen har sedan 2023 fyra fokusmål (föregående programperiod för handlingsplanen för trafikbuller bidrog till att uppfylla kommunen dåvarande inriktningsmål):

1. Uppsala ska säkra en stark ekonomi och värna välfärden
2. Uppsala ska ha ett välmående näringsliv och skapa fler jobb
3. Uppsala ska leda klimatomställningen
4. Uppsala ska bli tryggare med jämlika livsvillkor

Bullerskyddsåtgärder och åtgärder för att bevara redan goda ljudmiljöer är ett sätt att värna välfärden och skapa jämlika livsvillkor. Åtgärder ger bättre hälsa genom minskad

bullerexponering och åtgärder prioriteras utifrån framför allt behov (bullernivå, tillgång till tysta områden). Målbeskrivningen för fokusmål 2 tar upp att invånare och besökare ges möjlighet till meningsfull fritid och rekreation. En av förutsättningarna till meningsfull rekreation är ljudmiljön i rekreationsområden.

I målbeskrivningen för fokusmål 3 lyfts bland annat att luft- och livskvalitet ska förbättras i stadskärnan för att värna verksamheter och boende i city. Det är framför allt i city och i Uppsalas tätorter som invånarna exponeras för högre bullernivåer. Genom en minskad ljudnivå förbättras förutsättningarna för en ökad livskvalitet för boende eller besökare i city.

Översiktsplan 2016

En av översiktsplanens prioriteringar är ”Goda ljudmiljöer och god luft- och vattenkvalitet” där goda ljudmiljöer innebär en ansvarsfull bullerhantering för livskvalitet och stadsutveckling. Vidare anges att tysta platser och områden i stad- och tätorter ska identifieras, utvecklas och värnas.

Bland översiktsplanens tematiska riktlinjer anges att en god hälsosam ljudmiljö ska eftersträvas genom att följa riktlinjer för buller, både inomhus och utomhus-, samt att alla bullerkällor ska beaktas (så som vägtrafikbuller, spårtrafikbuller, industribuller, flygbuller). Vidare anges att tillgång till tysta områden samt andra områden med lugnare ljudmiljöer (som erbjuder förutsättningar för återhämtning och rekreation även i stad- och tätorter), ska beaktas, skapas och värnas.

Bullerskyddsåtgärder i befintlig miljö

Genom bullerskyddsåtgärder i befintlig miljö minskar invånarnas exponering för vägtrafikbuller. Åtgärder som syftar till att bevara tystnad och utveckla möjligheten för invånare att vistas i tystare områden förebygger att bullernivåer ökar och att invånare exponeras för mer bullriga och skadliga miljöer.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
1. Erbjud bidrag till bullerskyddsåtgärder till fastighetsägare för bostäder byggda före 1997 där dygnsekvivalent ljudnivå från trafik överstiger 60 dBA vid fasad och 30 dBA inomhus.	GSN		2024-2028
2. Anlägg och utvärdera mindre bullrande vägbeläggning på trafikerad gata där många personer vistas.	GSN		2025-2028
3. Genomföra bullerskyddsåtgärder för 4 skol-/förskole-/fritidsgårdar där riktvärdet 55 dBA dygnsekvivalent ljudnivå från trafik överskrids.	GSN		2025-2028
4. Genomföra trivsel- och tillgänglighetsåtgärder i ett tyst område med höga natur- och kulturvärden.	GSN	KTN	2026
5. Genomföra bullerskyddsåtgärder i en tätortsnära bullerutsatt park.	GSN	KTN	2026-2027
6. Bygga en låg (grön) skärm vid en särskilt trafikerad gata där många barn passerar eller vistas.		KTN UBN	2027-2028

7. Utföra en utredning av särskilt tysta naturområden. Utredningen ska peka ut tre naturområden som är särskilt värdefulla att bevara ur ett ljudmiljöperspektiv.	GSN	PBN KTN	2025
---	-----	------------	------

1. Erbjud bidrag till bullerskyddsåtgärder till fastighetsägare för bostäder byggda före 1997 där dygnsekvivalent ljudnivå från trafik överstiger 60 dBA vid fasad och 30 dBA inomhus

Gatu- och samhällsmiljönämnden har mellan 1996 och 2007 betalt ut bidrag för bullerskyddsåtgärder för cirka 50 fastigheter. Fem fastigheter/bostäder har fått förbättrad ljudmiljö inomhus genom bidraget under 2018-2022. Senaste åren har endast ett fåtal ansökningar inkommit där merparten har fått avslag på grund av att ljudnivån antingen vid fasad eller inomhus är för låg. Enligt nuvarande riktlinjer för bidraget ska ljudnivån vara minst 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad (och över 30 dBA inomhus). Utifrån bullerkartläggningen 2022 är det 2482 boende som är exponerade för 65 dBA eller högre från vägtrafikbuller. 16 149 boende är exponerade inom intervallet 60-64 dBA. De flesta av dessa bor i bostäder byggda efter 1997 och faller inte inom väghållarens ansvar för bullerskyddsåtgärder. Det är även troligt att många fastighetsägare redan genomfört bullerskyddsåtgärder. Under föregående programperiod var en åtgärd att uppdatera riktlinjerna för bullerskyddsbidrag. Eftersom ansökningarna är mycket få i dagsläget så utgår uppdaterade riktlinjer och ersätts av ett riktat erbjudande till berörda fastighetsägare där det finns risk för att ljudnivån är över riktvärdet 30 dBA inomhus. Bidrag betalas ut retroaktivt efter avslutade åtgärder. Åtgärden löper under hela programperioden 2024–2028.

2. Anlägg och utvärda mindre bullrande vägbeläggning på trafikerad gata där många personer vistas

Standardasfaltsbeläggning med stenstorlek 11 kan minska ljudnivån med 2 dB jämfört med stenstorlek 16. En beläggning med stenstorlek 16 har en livslängd på ca 10 år. Beläggning med stenstorlek 11 behöver dock läggas om efter ca 4-5 år för att upprätthålla bullerminskningen. Att lägga om en beläggning innebär alltid en sänkt bullernivå. En ny standardbeläggning minskar bullret med 2–3 dBA jämfört med en gammal. Genom att förnya den vanliga beläggningen med tätare intervall på vägsträckor med höga krav på bullerdämpning, kan man i viss mån begränsa bullret utan att behöva lägga en mer känslig lågbullrande beläggning.

Aktuell åtgärd innebär att mindre bullrande asfalt med stensstorlek 11 anläggs under programperioden på en bullerutsatt gatusträcka (över 60 dBA ekvivalent ljudnivå). Där det vanligtvis läggs asfalt med stenstorlek 16. Åtgärden utvärderas (eventuellt i samarbete med näringsliv och forskning) med avseende på buller och slitage och kostnader. Syftet med utvärderingen är att öka kunskapen om mindre bullrande vägbeläggning är effektivt som bullerskyddsåtgärd i förhållande till alternativa och kompletterande åtgärder (hastighetsbegränsande åtgärder, trafikstyrning, val av däck¹).

¹ Valet av däck och beläggning har stor påverkan på bullret. När många använder dubbade vinterdäck, används också beläggning med stor stenstorlek för att klara slitaget. Den ger upphov till mer buller än en beläggning med mindre stenstorlek. Dubbdäck genererar i sig mer buller än dubbria vinterdäck.

3. Genomföra bullerskyddsåtgärder för 4 skol-/förskole-/fritidsgårdar där riktvärdet 55 dBA dygnsekvivalent ljudnivå från trafik överskrids.

Gatu- och samhällsmiljönämnden genomfört bullerskyddsåtgärder för två förskolor och en skola under 2021-2023. Åtgärder för ytterligare 2 skol-/förskole-/fritidsgårdar är planerade för 2024 inom ramen för föregående programperiod. Bullerskyddsåtgärd utförs även för en park inom projektet Aktiv skolväg under 2024. Gatu- och samhällsmiljönämnden åtagande enligt föregående programperiod var att åtgärda sju skolgårdar. Utifrån bullerkarteringen 2022 har miljöförvaltningen sett över vilka skolgårdar som fortfarande har en betydande andel av barnens vistelseyta (avsedd för lek, vila och pedagogisk verksamhet) över riktvärdet 55 dBA. Miljöförvaltningen bedömer att den prioriteringslista på nio skolor som togs fram i samband med föregående programperiod fortfarande är aktuell. Det innebär att det kvarstår att genomföra bullerskyddsåtgärder för fyra skolgårdar för perioden 2025-2028. Berörda markägare för de aktuella skolorna är Skolfastigheter och Uppsalahem AB, samt en på privat mark. Där det finns ett åtgärdsbehov ska möjligheten att nå riktvärdet 50 dBA utredas och övervägas att nås vid genomförande (se riktvärden bilaga s). När åtgärd inte är förenligt med bygglov för bullerskärm ska alternativa åtgärder utredas.

4. Genomföra trivsel- och tillgänglighetsåtgärder i ett tyst område med höga natur- och kulturvärden

Enligt förordningen om omgivningsbuller ska ett åtgärdsprogram innehålla en beskrivning av åtgärder för att skydda områden där ljudnivån ansetts utgöra en särskild kvalitet såsom parker, rekreationsområden, friluftsområden och andra natur- och kulturmiljöer.

Under föregående programperiod var en åtgärd att utreda hur ett särskilt tyst område med höga natur- och kulturvärden i Uppsala kommun ska anordnas. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen har utifrån natur- och kulturvärden identifierat platser som ligger inom tystare områden (under 45 dBA):

- Hågadalen-Nåsten (Kung Björns hög/Hågahögen, Predikstolen)
- Stadsskogen
- Hospitalsträdgården
- Övre föret

Gatu- och samhällsmiljönämnden utreder vidare under 2024 (inom ramen för föregående programperiod) hur minst ett av dessa områden ska anordnas genom trivsel- och tillgänglighetsåtgärder med genomförande under aktuell programperiod.

5. Genomföra bullerskyddsåtgärder i en tätortsnära bullerutsatt park

Enligt förordningen om omgivningsbuller ska ett åtgärdsprogram innehålla en beskrivning av åtgärder för att skydda områden där ljudnivån ansetts utgöra en särskild kvalitet såsom parker, rekreationsområden, friluftsområden och andra natur- och kulturmiljöer.

Under föregående programperiod var en åtgärd att utreda åtgärder i minst en tätortsnära bullerutsatt park för att skapa en god ljudmiljö centralt i Uppsala. Utifrån bullerkarteringen 2022 identifieras bullerutsatta parker liksom tillgången inom olika stadsdelar till tysta parker, inom ramen för föregående programperiod under 2024.

Aktuell åtgärd avses genomföras för en välbesökt park i ett område där tillgången till tysta parker är sämre jämfört med andra områden.

6. Bygga en låg (grön) skärm vid en särskilt trafikerad gata där många barn passerar eller vistas

Under föregående programperiod var en åtgärd att utreda möjlig placering av låg bullerskärm (om max en meters höjd) längs en särskilt trafikerad gata i närhet till parker och/eller grönområden, skola/förskola och bostäder. Bakgrunden till åtgärden var att det anges i översiktsplan att andra (än tysta områden) med lugnare ljudmiljöer ska beaktas, skapas och värnas. Ett antal förslag tas fram inom ramen för föregående programperiod under 2023. Under aktuell programperiod väljs en plats ut för genomförande med syftet att minska bullerexponering för framför allt barn. I samband med budgetprocessen och inför projektering av skärmen ska det övervägas om skärmen ska förses med växtlighet.

7. Utföra en utredning av särskilt tysta naturområden. Utredningen ska peka ut tre naturområden som är särskilt värdefulla att bevara ur ett ljudmiljöperspektiv

Enligt förordningen om omgivningsbuller ska ett åtgärdsprogram innehålla en beskrivning av åtgärder för att skydda områden där ljudnivån ansetts utgöra en särskild kvalitet såsom parker, rekreationsområden, friluftsområden och andra natur- och kulturmiljöer. Utifrån bullerkartläggningen 2022 har vissa typer av skyddad natur och områden intressanta för rekreation och friluftsliv med bullernivåer under 45 dBA identifieras. Aktuell åtgärd ska fokusera på de områden som i dagsläget som löper störst risk för att få en försämrad ljudmiljö om de inte pekas ut och tas särskild hänsyn till i planeringsprocessen. Bullerkartläggningen är begränsad till spår- och vägtrafikbuller och till ljudnivåer som lägst inom intervallet 40-45 dBA. Åtgärden innebär att fler bullerkällor inkluderas (flyg, skjutbana, motorbanor med flera) och att områden helt utan och med begränsad förekomst av samhällsbuller (under 25- 35 dBA) pekas ut om möjligt (se bilaga s. 4 Vägledning för god ljudmiljö i rekreationsområden).

Förebyggande åtgärder

Arbetsätt och processer inom kommunen där bulleraspekten är relevant kan på sikt förebygga att invånarnas exponering för trafikbuller och annat omgivningsbuller ökar. Potentiellt kan dessa åtgärder även bidra till en minskning av bullernivåer, framför allt när det gäller krav i upphandlingar och teknik- och marknadsutveckling för tystare fordon/maskiner/installationer osv.

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal
8. Utveckla GIS-underlag för att underlätta och förbättra kvaliteten inför kommande bullerkartläggningar.	GSN	PBN KS	2024- 2027
9. Utveckla arbetsätt för att lyfta akustisk design och ljudplanering i tidiga planeringsskeden.	GSN	PBN	2027
10. Införa ljudnivå (tysta områden/buller) som en aspekt att ta hänsyn till under processen att bilda och anordna nya naturreservat.	GSN	PBN	2026

11. Ta fram instruktion för asfaltsbeläggning i befintlig miljö och nyanläggning.	GSN		2025
---	-----	--	------

8. Utveckla GIS-underlag för att underlätta och förbättra kvaliteten inför kommande bullerkartläggningar

Erfarenheter från tidigare bullerkartläggningar och bullerkartläggningen 2022 visar på att kommunen behöver vara väl förberedd med underlag inför upphandling av akustikkonsult som ska genomföra kartläggningen. Åtgärden innebär att information om bland annat genomförda bullerskyddsåtgärder (framför allt skärmar) presenteras i kartdata som är förenligt med vanligt förekommande bullerberäkningsprogram. Bullerkartläggningen avser bullersituationen föregående år, vilket innebär att tillräckligt många trafikmätningar behöver genomföras det året med metoder som ger den information som ska användas i aktuell bullerberäkningsmetod. Det är även nödvändigt att trafikmätningar omvandlas till en trafikarta som ger flöden på alla väglänkar och i ett format som är förenligt med bullerberäkningsprogram.

9. Utveckla arbetssätt för att lyfta akustisk design och ljudplanering i tidiga planeringsskeden

Akustisk design är ett hjälpmedel som innebär att begränsa oönskade ljud och förstärka positiva ljud, både i planeringsprocessen och vid förtätning av befintliga miljöer. Boverket menar att för att närma sig den goda ljudmiljön behöver ljudkvalitetsfrågan integreras och samverka med andra områden inom samhällsplaneringen. Det innebär även positiva synergieffekter inom områden som dagvattenhantering, luftkvalitet, energi och klimatpåverkan.

Under föregående programperiod var en åtgärd att samordna tolkning av gällande lagstiftning för buller i planeringen. Denna åtgärd genomförs under 2024 för att synka med motsvarande åtgärd i Handlingsplan för luftkvalitet. Aktuell åtgärd avser inte arbetssätt för att följa lagstiftningens minimumkrav utan syftar till att uppnå god ljudmiljö som avses i översiktsplan. Åtgärden syftar även till att värna välfärden som avses i Uppsala kommuns fokusmål.

Åtgärden avser tidiga skeden för både anläggningsprojekt i befintlig miljö och för tidiga skeden inför detaljplanering.

10. Införa ljudnivå (tysta områden/buller) som en aspekt att ta hänsyn till under processen att bilda och anordna nya kommunala naturreservat

Inom kommunens fokusmål tre ingår det att fler naturreservat ska bildas. Ett område kan förklaras som naturreservat bland annat i syfte att tillgodose behov av områden för friluftslivet. Med friluftsliv menas vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Stillhet/tystnad/låg ljudnivå anses ofta berika upplevelsen i natur-och/eller kulturmiljöer. Inventering eller kartläggning av tysta delar av ett nytt naturreservat görs dock inte rutinmässigt. Ljudnivå kan med fördel tas hänsyn till i alla delar under processen-från att områden väljs ut för reservatsbildning till när man väljer var och hur promenadstråk, sittplatser med mera ska anläggas. I vissa fall kan det vara aktuellt att överväga särskilda bullervillkor-enligt Mark- och miljööverdomstolen gäller detta naturreservat som särskilt pekats ut som tyst område i den fördjupade översiktsplanen. I Naturvårdsverkets vägledning om införande av flygrestriktioner i skyddade områden

menar de att för viktiga områden för friluftsliv kan det vara befogat att reglera överflygning.

11. Ta fram instruktion för asfaltsbeläggning i befintlig miljö och nyanläggning

Val av beläggning har stor påverkan på bullernivån (se åtgärd 2). Åtgärden innebär att ta fram kartbaserade data där det framgår vilken beläggningssort som ska användas vid omläggning och återställning på gatunätet. Beläggningssort och beläggningsintervall på bullerutsatta vägar över 60 dBA dygnsekvivalent ljudnivå ska särskilt noteras och motiveras. Kartan kompletteras med instruktion för beläggningssort vid nyanläggning. Framför allt gäller instruktionen för nyanläggning hur information kan fås för att göra en bedömning, bland annat om prognos om trafikflöde, hastighetsbegränsning, andel tung trafik med mera. Karta och instruktion tillgängliggörs i Uppsala kommuns tekniska handbok.

I samband med underhållsplanering för kommunala vägar ska ovan information användas. Under föregående programperiod var en åtgärd att aktivt överväga mindre bullrande beläggning som alternativ vid asfaltsomläggning och nyanläggning av gata. En erfarenhet från arbetet med denna åtgärd är att mindre bullrande beläggning behöver noggrant motiveras eftersom följden blir merkostnader för en mer frekvent omläggning på grund av ökat slitage och/eller att den funktionella (akustiska) livslängden kräver det. Sveriges kommuner och regioner (SKR) rekommenderar att merkostnader tas från budget för bullerskyddsåtgärder istället för att belasta beläggningensbudgeten.

Uppföljning

Gatu- och samhällsmiljönämnden är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Gatu- och samhällsmiljönämnden följer årligen upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Relaterade dokument

- Översiktsplan 2016
- Handlingsplan för mobilitet och trafik
- Åtgärdsprogram för kvävedioxid och Handlingsplan för luftkvalitet